

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук,
професора **Коваленко Вікторії Володимирівни**
на дисертаційну роботу **Путінцевої Тетяни Володимирівни**
«Ліквідність комерційних банків України
у забезпеченні їхньої фінансової безпеки»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 – «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Актуальність теми дослідження.

Інтеграція України в міжнародне середовище ставить на порядок денний питання сталості та фінансової стабільності банківської системи в цілому. При цьому одним з головних показників банківської діяльності є ліквідність, яка визначає спроможність забезпечувати своєчасність, повноту та безперервність виконання усіх своїх грошових зобов'язань. Ліквідність є важливою системною характеристикою банків, яка свідчить про їх спроможність розширювати обсяги послуг своїм клієнтам та протистояти негативним наслідкам економічної та фінансової криз.

Ліквідність банків виступає підґрунтям для ефективного виконання своїх функцій та завдань банківською системою, тому що вона сприяє забезпеченню їх надійності, фінансовій стійкості та фінансової безпеки.

На сьогодні як ніколи, актуалізується питання забезпечення фінансової безпеки банків. В умовах військових подій, вітчизняні банки втратили значну частину клієнтської бази, банківські операції спрямовані в більшій мірі на обслуговування грошових потоків. Банки змушені застосовувати пролонгацію погашення кредитної заборгованості, джерела щодо формування власних ресурсів значно скоротилися. Такий канал поповнення ресурсів банків як заощадження домогосподарств, взагалі відсутній через зростання безробіття, зниження доходів, появою додаткових витрат на медичні потреби та на самозахист.

В умовах зростаючої відкритості економік держав та послідовної їх інтеграції у світове господарство забезпечення фінансової безпеки банківської системи є актуальним завданням. Це зумовлено впливом зовнішнього середовища, яке сьогодні характеризується поглибленням фінансової кризи, зокрема посиленням конкуренції та консолідації банківського бізнесу. Вплив внутрішнього середовища зумовлює виникнення загроз, які перешкоджають процесу реалізації стратегічних напрямів розвитку банків з погляду забезпечення достатності ліквідності та мінімізації ризиків.

Сучасна практика свідчить, що в управлінні ліквідністю вітчизняних банків, підвищенні її ролі у забезпеченні їх фінансової безпеки існують

різнопланові проблеми й невирішені питання, пов'язані з науковим, нормативно-правовим, організаційно-методичним, обліково-звітним, інформаційно-аналітичним, інструментальним, технологічним, кадровим забезпеченням даної управлінської діяльності, що негативно позначаються на рівні їх фінансової безпеки загалом та її окремих складових зокрема.

Зважаючи на зазначені вище положення, тема дисертаційного дослідження Путінцевої Т.В. відзначається високою актуальністю та своєчасністю досліджуваної проблеми, а розроблені здобувачем рекомендації сприятимуть вдосконаленню управління ліквідністю банків для забезпечення їх ліквідності.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Дисертаційна робота Путінцевої Т. В. ґрунтується на використанні сучасних наукових теорій, концепцій та міжнародно визнаних стандартів щодо управління ліквідністю банків, що дозволило здобувачеві розвинути існуючі науково-методичні підходи, вдосконалити методологічні засади та розробити конкретні рекомендації щодо вдосконалення науково-методичних підходів управління ліквідністю банків для забезпечення їх фінансової безпеки.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, наведених у дисертації, підтверджується використанням сукупності загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що дало можливість реалізувати концептуальну єдність наукового дослідження. Дослідження ґрунтується на використанні діалектичного, системного, історико-логічного, аналітичного, економіко-статистичних методів, графічної та табличної інтерпретації; поєднання системного підходу та загальнонаукових методів – аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії, конкретизації, абстрагування, групування, узагальнення. Економіко-математичне моделювання проведено з використанням економетричних програм.

Достовірність та обґрунтованість одержаних результатів підтверджується використанням широкої інформаційної бази – наукових праць провідних зарубіжних і вітчизняних учених, законодавчих і нормативних актів України, рекомендацій міжнародних фінансових організацій, статистичних даних Національного банку України, Державної служби статистики України, матеріалів Міжнародного валютного фонду, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Державної іпотечної установи, Інтернет-ресурсів, офіційної звітності за окремими банками та власних розрахунків здобувача.

Достовірність отриманих результатів підтверджена відповідними науковими обґрунтуваннями та розрахунками, коректністю використання апробованих економетричних методів і методів економіко-статистичного аналізу, порівняльним аналізом даних, які отримані на основі запропонованих здобувачем підходів.

Про достовірність наукових висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації, свідчить їх практичне використання Радою Національного банку України (довідка від 6.10.2021 № 25-0007/211006), Асоціацією українських банків (довідка № 01.10/599 від 4.10.2021), АТ «Комерційний індустріальний

банк» (довідка №05-4835/1 від 04.10.2021), а також Університетом банківської справи (довідка від 12.10.2021 № 12-009/51), а також участь здобувача у виконанні науково-дослідних теми «Формування системи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ: інституційний та обліковий аспект» (№ д/р 0118U001042).

Вивчення змісту дисертаційної роботи, розроблених і представлених в ній наукових положень, висновків і рекомендацій дозволяє зробити висновок про належний рівень їх обґрунтованості та достовірності, а також про відповідність теми дисертації профілю спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

3. Новизна наукових положень і отриманих результатів.

У дисертаційній роботі представлені результати вирішення важливого наукового завдання, пов'язаного з поглибленням теоретико-методологічних засад, удосконаленням методичних підходів і розробки практичних рекомендацій з дотримання ліквідності банків України у забезпеченні їхньої фінансової безпеки.

У дисертації вперше визначено значущість серед структурних елементів фінансової безпеки банків – безпеку ліквідності, під якою здобувачка розуміє такий стан ліквідності банку, який характеризується її достатністю, збалансованістю та стійкістю / стабільністю. Здобувачкою доведено, що безпека ліквідності банків, впливаючи на їхню платоспроможність, фінансову стійкість, стабільність, гнучкість, рівновагу, надійність і конкурентоспроможність, зумовлює їхні ресурсно-утворювальну, депозитну, кредитну, валютну, боргову, інвестиційну, податкову безпеки та безпеку доходів і витрат, безпеку у сфері міжнародних розрахунків і платежів, а, тому, і фінансову безпеку загалом. Наукове значення запропонованого підходу полягає в тому, що він поглиблює теоретичні засади управління ліквідністю банків та підвищення її ролі у забезпеченні фінансової безпеки (с. 54; 134-155; 180-192).

Дисертантом суттєво вдосконалено визначення сутності та змісту поняття фінансової безпеки банків, яке на відміну від загальноновживаних поглядів, як об'єкта управління, зумовленого за його наявного ресурсно-акумулюючого потенціалу фінансовим станом банку, і результату управлінських впливів на здійснення банківських операцій, реалізацію банківських продуктів і надання банківських послуг, а також стану захищеності фінансових (майнових) інтересів прав власників, акціонерів, топ-менеджменту, персоналу, його клієнтів та контрагентів. Таке бачення дозволяє більш обґрунтовано підходити до формування дієвої системи забезпечення фінансової безпеки банків (сс. 53-54).

Наукову новизну містить вдосконалена здобувачем класифікація різновидів ліквідності банків, яка реалізується через введення таких нових класифікаційних ознак, як: наявність; обмеженість; динамічність; напрям витрачання ресурсів; рівень, необхідний для безпечної діяльності; сталість; ступінь поширення; джерело надання; первинність; унормованість; об'єкт; адекватність; вид валюти; вимірність; ціна; контрольні точки; вектор; динамічність; керованість; підтримування; методи підтримки; достатність, а також таких нових різновидів за ознакою «характер», як: проміжна, агрегована,

переміщувана, абсорбована, мобілізована, повернена, нерозподілена, бажана, первинна, вторинна. Це уможливило вдосконалення управління ліквідністю банків для забезпечення їхньої фінансової безпеки (сс. 30-31).

Важливе наукове значення має вдосконалення здобувачем тлумачення поняття «ліквідність комерційних банків» з огляду на врахування в ньому динамічності цього явища, потреби мінімізації витрат, розширення переліку суб'єктів, щодо яких передбачається здійснення розрахунків, виконання реальних і умовних зобов'язань, урахування необхідності забезпечення нарощування кредитно-інвестиційних портфелів за їхньої оптимальної структури і якості, а також результативності і ефективності функціонування банків, досягнення спряженості та збалансованості їх активів і пасивів за строками, валютами, ціною залучених, запозичених і наданих ресурсів (с. 28).

Набуло подальшого розвитку обґрунтування переліку чинників ліквідності банків завдяки наведенню, поряд із загальноновизнаними, і таких, як: характер розв'язання дилем «ризик-доходи» - «ліквідність-рентабельність» та тріади фінансового менеджменту «ліквідність-рентабельність-банківські ризики» за центрами ліквідності; використання в управлінні ліквідністю трансформації активів та стратегії позикової (покупної) ліквідності; необґрунтоване визнання банків неплатоспроможними і відкликання у них ліцензій, що спричиняє переплив коштів в інші банки і часом надлишкову ліквідність останніх; приплив – відтік іноземного капіталу у банківську систему і національну економіку загалом; співвідношення реальних і умовних зобов'язань; збільшення – зменшення коштів бюджетів та загальнодержавних позабюджетних фондів у банках; зростання – скорочення кредитування національної економіки; рівень коштів на кореспондентських рахунках; наявність – відсутність вимог до банків формувати частину обов'язкових резервів на рахунку у НБУ; залежність – незалежність банків від рефінансування НБУ; частка кредитів в активах; виконання – неповне (невчасне виконання, невиконання дебіторами своїх зобов'язань); досконалість – недосконалість оцінки кредитоспроможності позичальників; рівень відсоткових ставок і наявність – відсутність оподаткування відсотків за депозитами; частка міжбанківського кредиту у запозиченнях; надмірна – недостатня концентрація джерел фондування банків; можливість – неможливість швидкої незбиткової конверсії фінансових активів у платоспроможні кошти; безперебійність функціонування в країні системи безготівкових розрахунків; наявність дієвого моніторингу рівня ліквідності банків як регулятором, так і безпосередньо самими банками. Визначення зазначених чинників дозволяє цілеспрямовано впливати на оптимізацію рівня ліквідності вітчизняних банків (сс. 33-38; 56).

У дисертації набули подальшого розвитку науково-методичні підходи до встановлення взаємозв'язку і взаємозумовленості ризиків неліквідності – порушення – втрати - зниження – незбалансованості – недостатності – надлишковості ліквідності - втрати доходу/збитків й інших ризиків, що супроводжують банківську діяльність, завдяки виокремленню, поряд із загальновідомими, ризику двостороннього партнерства (можливості часткової неплатоспроможності – банкрутства однієї із сторін банківських угод). Це

дозволяє підвищити ефективність ризик-менеджменту банків загалом і їхньої ліквідності зокрема (сс. 48-50; 59-60; 75-78; 123-134).

Дисертантом визначено місце і роль ліквідності банків у забезпеченні їхньої фінансової безпеки, виходячи з її окремих різновидів, а саме: відмінного від ліквідності інших господарюючих суб'єктів явища; одну із основних цілей, умов і якісних характеристик діяльності; спроможності залучати додаткові ліквідні кошти на фінансових ринках; чинник функціонування банківської і грошово-кредитної системи загалом; засіб задоволення клієнтського попиту на кредитні ресурси і грошового попиту клієнтів, а також вимог вкладників у разі своєчасного і дострокового вилучення ними депозитів; збереження коштів за рахунок беззбиткового продажу активів і обмеження вартості залучених ресурсів та інших компонент (сс.81-88; 155; 160-182).

4. Практичне значення виконаного дослідження.

Практичне значення отриманих у дисертації результатів полягає в доведенні основних теоретичних і методологічних положень роботи до рівня науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій, а також у можливості використання представлених у дисертації рекомендацій і пропозицій у практичній діяльності центральних органів виконавчої влади, саморегульованих організацій і вітчизняних банків.

Розроблені здобувачем рекомендації щодо досягнення оптимального рівня ліквідності банків України у забезпеченні їхньої фінансової безпеки за допомогою реалізації комплексу заходів у частині: наукового, нормативно-правового, регуляторного, методичного, організаційного, управлінського, інформаційно-аналітичного, кадрового, фінансового забезпечення, а також обліку, звітності, аудиту і консалтингу використані Радою НБУ при опрацюванні і підготовці Основних засад грошово-кредитної політики на 2022 р. і середньострокову перспективу в частині забезпечення ділової і фінансової стабільності та оптимальності розвитку банківської системи (довідка від 6.10.2021 № 25-0007/211006).

Пропозиції щодо підвищення ролі ліквідності банків у забезпеченні їх фінансової безпеки шляхом розробки АУБ із залученням провідних науковців і експертів Комплексної програми забезпечення фінансової безпеки банків України, яка б, поряд з іншими аспектами банківської діяльності, передбачала: розробку дієвої ресурсної політики банків; оптимальне поєднання інструментів надання, абсорбування ліквідності і універсальних інструментів; реформування системи гарантування банківських вкладів з поширенням її на вклади юридичних осіб; розробку КМУ і НБУ державної програми зі стимулювання ощадного процесу; підвищення вимог до забезпечення ліквідності системно важливих банків; розробку індикаторів (обґрунтування їхніх порогових значень), які свідчать про вплив ліквідності на фінансову безпеку банків та є основою з урахуванням зміни їхніх значень для вироблення комплексу заходів у плановому періоді; створення дієвої системи ризик-менеджменту у сфері формування, розподілу й використання їхньої ліквідності використані Асоціацією українських банків для розробки програмних документів і

підвищення координації своєї діяльності з вітчизняними банками (довідка № 01.10/599 від 4.10.2021).

Рекомендації здобувача щодо розробки системи індикаторів забезпечення безпеки ліквідності банків та її впливу на їх фінансову безпеку, а саме індикаторів: характеру ліквідності; зобов'язань; активів; співвідношень; балансу; застави за кредитами; структурної ліквідності; розподілу ліквідності; витрат на управління ліквідністю; наявних і потенційно можливих ризиків, та оцінки чинників ліквідності банків у моделі її стрес-тестування використано в АТ «Комерційний індустріальний банк» в управлінні його ліквідністю, а також розробці заходів з підвищення рівня його фінансової безпеки (довідка №05-4835/1 від 04.10.2021).

Окремі положення дисертації Путінцевої Т.В. використані в навчальному процесі Університету банківської справи при складанні навчальної програми і підготовці методичного забезпечення з дисципліни «Філософія економічної безпеки» (довідка від 12.10.2021 № 12-009/51).

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях.

Проведений аналіз публікацій Путінцевої Т.В. дає підстави стверджувати, що вони повною мірою відображають основні наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації. Результати дисертаційного дослідження опубліковані в 10 наукових працях загальним обсягом 6,1 д.а., у тому числі 5 статей у наукових фахових виданнях України, індексованих у міжнародних наукометричних базах, з них 1 – у виданні, що індексується у Web of Science, та 5 праць апробаційного характеру.

У роботах, опублікованих у співавторстві, чітко зазначено особистий внесок здобувача. Основні наукові положення, висновки та рекомендації, наведені в дисертації, пройшли апробацію на 5 науково-практичних конференціях.

Опубліковані наукові праці здобувача, які зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова КМУ від 12.01.2022 р. № 44).

Анотація дисертації відображає основні наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі.

6. Структура та обсяг дисертації.

Структура дисертаційної роботи Путінцевої Т.В. є цілісною, логічною та завершеною. Всі розділи тісно пов'язані між собою, що забезпечує цілісне сприйняття досліджуваної проблеми і дозволяє визначити науковий внесок здобувача та ступінь вирішення сформульованих завдань відповідно до теми, мети та завдань дослідження. Стиль викладення матеріалу є чітким і послідовним. Обсяг і оформлення роботи відповідають вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Обсяг дисертації – 262 сторінки, основний зміст роботи викладено на 181 сторінці. Дисертація містить 38 таблиць, 18 рисунків і 11 додатків. дисертації складає 279 сторінок, у т.ч. основного тексту 213 сторінок, 22 таблиці, 25 рисунків, 7 додатків (на 28 сторінках) і списку літератури з 324 джерел (на 29 сторінках).

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено рівень її наукової розробленості та не вирішені раніше аспекти досліджуваної проблеми, сформульовано мету та головні завдання, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, охарактеризовано інформаційну базу, наведено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, їх апробацію та особистий внесок здобувача.

У *першому розділі* розкрито сутність ліквідності комерційних банків, визначено природу фінансової безпеки комерційних банків, встановлено місце і роль ліквідності комерційних банків у забезпеченні їхньої фінансової безпеки.

Проведено детальну характеристику впливу ліквідності банків на їх фінансову безпеку.

Дістало подальшого розвитку тлумачення поняття «ліквідність комерційних банків» з огляду на врахування в ньому динамічності цього явища, потреби мінімізації витрат, розширення переліку суб'єктів, щодо яких передбачається здійснення розрахунків, виконання реальних і умовних зобов'язань, врахування необхідності забезпечення нарощування кредитно-інвестиційних портфелів з урахуванням їхньої оптимальної структури і якості, а також результативності і ефективності функціонування банків, досягнення збалансованості банківських активів і пасивів за строками, валютами, ціною залучених, запозичених і наданих ресурсів.

Удосконалено класифікацію різновидів ліквідності банків за рахунок введення таких нових класифікаційних ознак, як: наявність; обмеженість; динамічність; напрям витрачання ресурсів; рівень, необхідний для безпечної діяльності; сталість; ступінь поширення; джерело надання; первинність; унормованість; об'єкт; адекватність; вид валюти; вимірність; ціна; контрольні точки; вектор; динамічність; керованість; підтримування; методи підтримки; достатність, а також таких нових різновидів за ознакою «характер», як: проміжна, агрегована, переміщувана, абсорбована, мобілізована, повернена, нерозподілена, бажана, первинна, вторинна та інші.

Обґрунтовано перелік чинників банківської ліквідності завдяки наведенню, поряд із загальноновизнаними, специфічних, які притаманні симбіозу «ліквідність-фінансова безпека».

Достатньо обґрунтовано взаємозв'язок і взаємозумовленість ризиків неліквідності / порушення / втрати / зниження / незбалансованості / недостатності / надлишковості ліквідності банків / втрати доходу / збитків й інших ризиків, що супроводжують банківську діяльність, завдяки виокремленню, поряд із загальновідомими, ризику двостороннього партнерства (можливості часткової неплатоспроможності/ банкрутства однієї із сторін банківських угод).

У *другому розділі* надано характеристику підсистем системи управління ліквідністю у забезпеченні фінансової безпеки вітчизняних банків, досліджено стан ліквідності банків України, визначено вплив ліквідності вітчизняних банків на їхню фінансову безпеку.

Здійснено комплексну оцінку дотримання ліквідності банками України для забезпечення їхньої фінансової безпеки. Охарактеризовано підсистеми системи управління ліквідністю у забезпеченні фінансової безпеки вітчизняних банків, оцінено стан такого управління, порівняно вітчизняну й зарубіжну практику у цій сфері, виявлено проблеми, недоліки й невирішені питання у вітчизняній практиці.

Комплексно проаналізовано стан ліквідності банків України, тенденції зміни цього показника. Виявлено, що стабільне нарощення вітчизняними банків останніми роками таких чинників їхньої ліквідності, як: обсяг регулятивного капіталу, ступінь забезпеченості ризикових активів власним капіталом, співвідношення ліквідних – високоліквідних активів до сукупних активів, рентабельність активів та власного капіталу, та короткострокових зобов'язань позитивно позначались на підвищенні рівня фінансової безпеки. Водночас, знижувало цей рівень все ще істотна частка проблемних кредитів у кредитних портфелях банків, певні управлінські вади та невідновлена повною мірою довіра до банківських установ.

У *третьому розділі* запропоновано основні напрями досягнення оптимального рівня ліквідності комерційних банків у забезпеченні їхньої фінансової безпеки; обґрунтовано пропозиції щодо необхідності дотримання оптимального рівня ліквідності комерційних банків у Комплексній програмі забезпечення фінансової безпеки комерційних банків України; удосконалено науково-методичні підходи оцінювання ліквідності комерційних банків для забезпечення їхньої фінансової безпеки.

Визначено основні напрями досягнення оптимального рівня ліквідності банків у забезпеченні їхньої фінансової безпеки. Обґрунтовано, що для досягнення оптимального рівня ліквідності необхідно здійснити комплекс заходів у науковій, нормативно-правовій, регуляторній, методичній частині: організаційного, управлінського, інформаційно-аналітичного, кадрового, фінансового забезпечення, а також обліку, звітності, аудиту і консалтингу.

Наголошено, що для підвищення ролі ліквідності банків у забезпеченні їх фінансової безпеки за доцільне вжити заходів щодо залучення провідних науковців і експертів для розробки Комплексної програми забезпечення фінансової безпеки банків України. Представлено складові цієї програми.

Удосконалено методику оцінки ліквідності банків для забезпечення їхньої фінансової безпеки. Наведено авторську схему оцінки ліквідності, визначено індикатори оцінки ліквідності і забезпечення безпеки ліквідності.

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

За результатами перевірки дисертаційної роботи Путінцевої Т.В. на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень; навмисних

спотворень не виявлено. Звідси можна зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та зауваження по дисертаційній роботі.

Відзначаючи позитивні сторони дисертаційної роботи Путінцевої Т.В., вважаю за необхідне звернути увагу на певні неточності та дискусійні положення.

1. У п. 1.2 здобувачка детально характеризує кількісні і якісні характеристики складових фінансової безпеки банків. Але, представлений рисунок 1.3 (с. 45) не містить таких кількісних характеристик ліквідності як коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR).

2. На сторінці 65 здобувачка наводить такі твердження як «Забезпечення ліквідності означає зниження ймовірності виникнення кредитного, відсоткового, валютного, ринкового й інших ризиків, притаманних банківській діяльності, та їхніх негативних наслідків, «ефекту снігової кулі» (лавиноподібного відтоку депозитів і залишків на розрахункових рахунках), але не наводить пояснення, чи це твердження авторське або запозичене.

3. У підрозділі 2.1 «Характеристика підсистем системи управління ліквідністю у забезпеченні фінансової безпеки вітчизняних комерційних банків», авторка наводить порівняльну характеристику підсистем управління ліквідністю банків з точки зору зарубіжного досвіду та вітчизняного. На наш погляд, у підрозділі бракує критичного аналізу ефективності методик, що використовуються та, за доцільне було б надати аналітичний матеріал щодо стану ліквідності банків зарубіжних країн (регіонів світу). Зазначене надало б можливості зробити висновки щодо удосконалення саме вітчизняної практики.

4. У аналітичній частині дисертації, спостерігається неузгодженість періоду дослідження. В деяких випадках він закінчується 2019 р., в інших – 2021 р. Є рисунок, які не побудовані автором, а запозичені з офіційних джерел. Проте на них є посилання.

5. Початок підрозділу 3.1 «Основні напрями досягнення оптимального рівня ліквідності комерційних банків у забезпеченні їхньої фінансової безпеки», на наш погляд подано у некоректній формі.

6. Підрозділ 3.2. «Обґрунтування необхідності дотримання ліквідності комерційних банків у Комплексній програмі забезпечення фінансової безпеки комерційних банків України», з нашої точки зору носить більше декларативний характер.

7. Запропонований авторкою науково-методичний підхід щодо оцінки ліквідності комерційних банків для забезпечення їхньої фінансової безпеки (сс. 196-224), мав би більшу наукову цінність, якщо б він апробований на фактичних даних. Тим паче, що на сьогодні – це актуальне питання для життєдіяльності окремих банків України.

Разом з тим, вказані зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації Путінцевої Т.В., а зазначені дискусійні положення можуть бути підставою для продовження здобувачем наукових досліджень і практичної

діяльності в галузі управління ліквідністю банків для забезпечення їх фінансової безпеки.

9. Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України.

Дисертаційна робота Путінцевої Тетяни Володимирівни «Ліквідність комерційних банків України у забезпеченні їхньої фінансової безпеки», виконана на актуальну тему. За своїм змістом дисертація є завершеною самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові теоретичні положення та науково обґрунтовані результати, що мають важливе наукове й практичне значення для вдосконалення управління ліквідністю банків з метою забезпечення їх фінансової безпеки.

Дисертація виконана на високому науково-методичному рівні, її зміст відповідає обраній темі дослідження та профілю спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Сформульовані в роботі наукові положення, висновки та рекомендації є достовірними та всебічно обґрунтованими. Визначену мету дослідження досягнуто, а основні завдання вирішено. Авторський реферат та опубліковані здобувачем наукові праці повною мірою відображають зміст дисертації, головні результати дослідження, його наукову новизну, практичну значущість і особистий внесок здобувача в науку.

За своїм науковим рівнем, глибиною теоретичних розробок, практичним значенням отриманих результатів, висновків і рекомендацій, структурою, мовою та стилем викладення матеріалу дисертація Путінцевої Т.В. «Ліквідність комерційних банків України у забезпеченні їхньої фінансової безпеки» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації», а також вимогам, передбаченим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова КМУ від 12.01.2022 р. № 44).

Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація «Ліквідність комерційних банків України у забезпеченні їхньої фінансової безпеки», відповідає встановленим вимогам, а здобувач – Путінцева Тетяна Володимирівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» та спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету

Коваленко В.В.